

"Redacția: Administrația și
Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22
Revizori neofrancați nu se pri-
nesc. Manuscrisurile nu se re-
trimite!"
Birourile de anunțuri:
Brașov, piața mare Nr. 22.
Inserate mai primite în Viena
Bodolfi Moss, Hasenstein & Vogler
(Gtto Moss), Hemrich Schalek, Alois
Berni, M. Dukas, A. Oppel, J. Dun-
berger; în Budapesta: A. V. Gold-
berger, Anton Mezei, Beckstein Bernat;
în Frankfurt: G. L. Doube; în Ham-
burg: A. Steiner.
Prețul inserțiilor: o serie
gazetă pe o coloană 6 ar.
și 50 ar. timbru pentru o pu-
blicare. Publicări mai dese
după tariful și învoială.
Reclame pe pagina III-a o
serie 10 ar. v. a. sau 30 bani.

GAZETA TRANSILVÂNIEI

ANULU LIII.

"Gazeta" este în fiecare zi
Abonamente pentru Anul III: v. a. a.
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.
Se primumă la toate oficiile
postale din țară și din afară
și la ad. colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
la administrația, piața mare
Nr. 22, etajul I.: pe un an
10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 ar. Cu dăruț în
casă: Pe un an 12 fl., pe
șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Ună exemplară 5 ar. v. a. s. b.
15 bani.
Atât abonamentele cât și
inserțiile sunt a se plăti
înainte.

Nr. 100.

Brașov, Vineri 4 (16) Mai

1890.

Brașov, 3 Mai st. v.

Am împărțit în zilele tre-
cute, că ministrul unguresc de
culte și instrucțiune a depus în
dietă proiectul de lege pentru în-
ființarea de asiluri și grădini de
copii, în care se se crească copii
dela 3—6 ani. Deputații unguri
s'au și grăbit a umple aerul die-
tei cu strigăte de „eljenuri“ la
adresa ministrului, care s'a dove-
dit prin faptele lui de până acum
ca cel mai incarnat șovinist și
ca cel mai inverșunat dușman
al națiunilor nemaghiare din
acest stat.

La timpul său, când s'a plămădit și
plăsmuit acest proiect, am făcut
cunoscut, că el cuprinde cele
mai necreștinesci și mai dușmane
dispoziții pentru națiunile ne-
maghiare. O comisiune a și des-
bătut acest proiect, a adus
unele modificări, care n'au țintit
altceva decât a înăspri dispozi-
țiile cele periculoase și dușmănoase
cuprinse în el față cu cei cari
nu se trag din neamul lui
Arpad.

Din următoarele dispoziții ale
proiectului, ce leamintim mai jos
se poate oricine convinge, că sco-
pului proiectului, în cuprinsul în
care s'a depus el în dietă, este
numai și numai maghiarizarea, er
pentru autonomia bisericilor na-
țiunilor nemaghiare este o lovitură
din cele mai grele.

Dispune adevărat, între altele,
proiectul, că copii, a căroră limbă
maternă nu e cea maghiară, au
să fie introduși în cunoștința lim-
bei maghiare, care e „limba sta-
tului“; instituturile și îngrijitorile
grădinilor și asilurilor de copii
au să scie perfectă limba și lite-
ratură ungurescă, depunându es-
amen înaintea inspectorului șco-
lar unguresc; fără scirea și voia
ministrului nu se poate destitui in-
stitutorea orî îngrijitoră grădinei
și asilului, pe care autoritatea su-
perioară confesională o găsesce

vrednică de a fi destituită; planul
de învățământ al preparandii-
lor pentru formarea institutore-
lor și-lă facă, nu-i vorbă, confesi-
unile, der sunt obligate a consi-
dera planul de învățământ al
ministrului pentru rezultatul, ce
e a se obține în toate obiectele,
ca minimum; elevele preparandii-
lor numai cu aprobarea minist-
rului se pot elimina, pentru di-
ferite cauze, din institut; diploma
de calificare n'are valoare, decât
nu e subscrisă de inspectorul
școlar unguresc, care poate re-
fusa subscrierea diplomei, decât fi-
itorea institutore nu scie perfectă
în vorbire și în scriere limba ma-
ghiară; în cazul când guvernul
ar da de urma unor „direcțiuni
dușmănoase statului“ în preparandii,
ministrul poate ordona imediat
inchiderea lor; decât o grădină orî
asil de copii orî o preparandii
confesională e subvenționată din
bugetul statului, guvernul nu
mesce, în măsura ajutorului cel
dă, o parte din personal, și decât
subvenționea e mai mare de ju-
mătate decât dă confesiunea,
atunci întreg institutul trece
sub supravegherea și la dispozi-
țiunea statului, er cercetare dis-
ciplinară în contra personalului
institut de ministru la vre-un in-
stitut confesional subvenționat
de stat numai decât dorește minist-
rul se poate face; subvenționea o
dă ministrul numai cât timp in-
stitutul merge după placul lui.
Peste tot inspectorul școlar
poate propune, orî când voesce să
caute pete n' sora orî nod în
papură, inchiderea grădinei, asi-
lului orî institutului.

În grădini și în asiluri
apoi copii, cari încă nici limba
lor maternă nu o sciu deajuns,
vor învăța de toate unguresce,
până și rugăciuni, vor fi chinuți
fragedii lor creeri cu lucruri
nețeluse de ei, inima lor va fi
otrăvită de deprinderi, apucături

și obiceiuri contrare firei lor, vă-
tămătoare religiei și naționali-
tății lor, se vor infiltra în min-
tea lor învățături periculoase, care
fi vor înstreina de nemul lor. Și
părinții, decât nu vor pute dovedi,
că îngrijesc acasă „dindestul“ decres-
cere copiilor, vor fi constrinși a și
da copilașii lor în grădinile și
asilurile unguresci, căci unguresci
vor fi de bună sēmă în cele mai
multe părți, unde confesiunile nu
vor fi în stare a întreține ase-
menea institute.

Ți stă mintea n' loc, când
stai să cugeți, cum un creer
omenesc poate născoci asemenea
monstruoșități, care din punctul
de vedere pedagogic sunt din
cele mai condamnabile, din punc-
tul de vedere al sfințeniei sanc-
tuarului familiei sunt nu numai
necreștinesci ci chiar barbare, er
din punctul de vedere al dreptu-
lui și al libertății dezvoltării
poporelor sunt despotice în cel
mai mare grad.

Cum rămâne apoi cu autono-
mia bisericilor națiunilor ne-
maghiare, când ministrul și inspec-
torul școlar dispun de viața și
mórtea grădinilor, asilurilor și
preparandiiilor confesionale? Ce
generația de credincioși vor avé
aceste biserici, când în ele nu se
va mai lăuda Dumnezeu în limba
mamei acestor credincioși, ci în
limba ungurescă, în care au învê-
țat rugăciuni, poezii, istorie
încă de micii copii? Ce se va
alege de datinele, obiceiurile și
credințele strămoșilor noștri, când
acestea vor fi batjocorite și in-
locuite cu altele streine?

Ce generația va fi cea cres-
cută în noianul de laude și pré-
mării a tot ce e unguresc și
în același timp în noianul de
batjocuri și înjosiri a tot ce nu
e unguresc?

Acestea sunt pericole, care
nu pot lăsa nepăsător nici pe
cel mai mlădios și mai slugar-

nicu dintre noi, decât mai ține să
esiste ca ceea ce este: cu națio-
nalitatea, cu limba, cu datinele
și credințele părinților, moșilor
și strămoșilor săi.

Timpul de perdut nu e și în
fața acestui pericol amenințator,
care va aduce cu sine maghiari-
sarea treptată a școlii și bisericei
noștre, nimicirea naționalității no-
stre, considerațiunile personale și
confesionale nu mai au loc. Si-
biul și Blașul, cu Caransebe-
șul și Lugoșul, cu Aradul, Ora-
dea-mare și Gherla trebuie să și
dea mâna și șerla lupte, ca această
monstruoșă lege să nu se sancțio-
neze de Maiestatea Sa, cel puțin
nu în forma și cuprinsul ei de
acum: necreștinesc, despotice și
barbar.

DIN AFARĂ.

Congresul general slav.

Se scrie din Viena, că pregăti-
rile pentru congresul general slav,
ce are să se țină în Rusia sudică, se
fac cu mare activitate și sunt sprijii-
nite cu însuflețire de Rusia. În curând
se va constitui o comisiune, care va ho-
tări locul ținerii congresului. Pentru
acoperirea marilor spese s'a și început
deja o colectă. Sinovjev conducătorul
afacerilor pentru părțile asiatiche din
ministerul de externe rusesc, care este
designat de către vechia partidă ru-
sescă de următor al ministrului de ex-
terne Giers, precum și generalul Igna-
tiev au și adunat deja sume mari de
bani, fiind-că lui Shukovsky, directoru-
lui băncii naționale rusesce, i-a succés
a câștiga spriginul directorilor de bani
și a marilor bancheri din Petersburg,
Moskva, Kiev și Odessa. Comitetele pan-
slaviște din Petersburg, Odessa și Kiev
au făcut planul congresului, care, după
cum spun toile străine, poate să aibă forte
serioase urmări politice. Despre congre-
sul slav se vorbesce, că el ar fi croit
după modelul celui din 1848 ținut în
Praga. El vrea să întrunescă toate se-
mințele slave. Ce privesce programul
congresului, între altele prevede înfiin-
țarea unei mari academii slave în cen-

FOILETONULU „GAZ. TRANS.“

Macsimile și reflecșiunile lui de la Rochefoucauld.

În românește de I. G. Barișiu.

O probă, că oamenii își recunosc
erorile comune mai bine, decât se crede,
este acesta: că n'au nici odată nedrept
când vorbesc despre purtarea lor.
Toam egoismul, care-i orbesce, le
deschide aci ochii și le dă o privire așa
de sigură, încâtă suprimă sēu deghisă
și cele mai mici circumstanțe, ce li-ar
pute aduce vre-o reprobare.

Oameni tineri, cari păsesc pentru
prima oră în lumea mare, trebuie să fi
rușinoși sēu nesocotiți: o ființă liberă și
aședată se prefăce în cazul acesta de
ordinar inoportunitate.

Certurile n'ar dura nici odată timp
lung, decât nedreptul s'ar afla totdeuna
numai pe o parte.

Sunt oameni, cari sunt atât de
fugitivi și fără sēmbure, încâtă n'au nici
defecte adevărate și nici calități solide.

De obicei se vorbesce despre pri-

mult amori alți unei femei, decât de
a avut un al doilea.

Sunt oameni, cari atât sunt de
preocupați cu sine, încâtă când iubesc
așa mijloce a se ocupa cu sine înșiși,
er nu cu persoana pe care o iubesc.

Amorul, orî cât de plăcut ar fi,
totuși mai place prin modul cum se
arată, decât prin sine însuși.

Jalusia este cel mai mare dintre
rele și deștepă tocmai în persoanele care
ilă cauză cea mai puțină compătimize.

După ce am vorbit despre apa-
rința falsă a atătoră virtuții, este la loc
să vorbim ceva despre nemotivatul
dispreț al morții. Înțelegă acel dis-
preț al morții, pe care cei din antic-
itate se lăudau a-lă basa pe propria lor
putere, fără speranță la o viață mai bună.

Este o deosebire a suferi mórtea cu
fermitate și a-o desprețui. Aceea este un
ce de comun, der cēstălată, cred, că
nu este dicită cu sinceritate. S'au desecat
toate artele persuasiunii, pentru de a
proba, că mórtea nu este un rău și
oameni cei mai slabi, ca și cei mai tari,
au dat mii de esemple renumite, pen-
tru de a întări această părere. Ostenela

ce și-o dă cineva sie și și altora, spre a
o face demnă de creșmēt, probă în
destul de clar, că acesta nu este o
întreprindere ușoră. Cineva poate avé
diferite cauze a fi sātul de viață, der
nici odată un motiv a desprețui mór-
tea. Chiar cei ce o aleg de bună voiă
nu o consideră a fi atăt de neînsem-
nată, ea fi amesce și i-se dau din cale,
decă ea vine pe o altă cale, decât
aceea pe care au fost ales-o ei.

Diferența de curagiu la o mulțime
de bărbați neînfricați vine de acolo, că
mórtea li-se arată fantasiei lor în chi-
pur diferite, când mai apropiată, când
mai depărtată. Așa se întâmplă, că la
început desprețuesc ceea ce nu cu-
noscu și în fine se tem de ceea ce cu-
noscu. Trebuie să se ferescă cineva a o
lua în privire cu toate circumstanțele sale,
decă nu voiesce să se convingă, că ea
este rēul cel mai mare. Cei mai pru-
denți și mai bravi sunt aceia, cari sub
cele mai leale preteceste nu i-se uita în
față, și fiă-care om, care scie cum să se
uite la ea așa cum este, află, că ea este
un lucru spaimentător.

Necesitatea de a muri constituie totă
fermitatea filosofilor; ei cred, că tre-
buie să plece cu o bună manieră, de
unde nu pot lipsi, și fiind-că nu erau
în stare a și face viața eternă, făceau

totul pentru de a și eternisa numele și
a scăpa din naufragiu, ceea ce nu put
fi asigurat contra lui.

Să ne mulțămim deci, pentru de
a ne păstra veselia, a ne ascunde nouă
înșine, ce părere avem despre ea, și
să sperăm mai multă dela temperamen-
tul nostru decât dela slabele sofisme,
care vreu să ne facă a crede, că am
pute să ne apropiăm cu indiferență de
mórte. Gloria de a muri cu fermitate,
speranța de a fi jeliți, dorința de a lăsa
un renume strălucitor, siguranța de a
fi scăpat de ostenele vieții și de ca-
prișorul joc al sorții: acestea sunt
nise expediente, pe care nu ne este per-
mis a le refusa. Numai să nu credem
că sunt infalibile. Pentru siguranța
noastră ne trebuie, ceea ce adesea în rē-
boiu ofere un grad ordinar spre si-
garanța acelora, cari trebuie să se ap-
propi de un loc, din care se pușcă.
Când sunt încă departe de el își in-
chipuesc, că vor afla coperire; când
se apropiă însă află ajutorul sēu neîn-
semnat. Ne măgulim decât credem,
că mórtea ne apare în apropiere în
tocmai așa, precum ni-o-am închipuit
în depărtare și că sentimentele noștre,
cari sunt numai slăbiciuni, ar fi destul
de tari, ca să nu suferim sub lovitură cea
mai violentă. Și ar însemna a cunoșce

trul Rusiei sudice. Institutul acesta va sta sub patronajul oficial al *Țarului Alexandru*.

Tote acestea arată, că aici este vorba de o politică panslavistă propagată și ajutată de literatura panslavistă, dîcî foile din Viena.

Prieteniă franceză-italiană.

În Roma Reuniunile de vînători italiene au arangiat serbări, la care s'au dus și reprezentanți ai reuniunilor de vînători franceze. Primirea, ce li-s'a făcută acestora de către colegii lor italieni, are o însemnătate politică, pe care o accentuează toate diarele. Locomotiva trenului, care a dus la Roma pe vînătorii francezi, era împodobită cu colorii franceze. La gara din Roma fură întâmpinați Francesii de vînătorii italieni, în frunte cu generalul Pelloux, de primarului și de o musică, care la intrarea trenului în gară cântă Marseillaise. După amezîi oșpeții francezi fură duși cu musică și cu stéguri la hala vînătorilor de pe livada Farnesina. Președintele delegațiilor francezi rosti o vorbire, în care dîse, că Francesii și Italianii, fiind de același nemi, au a implini aceeași chemare. Reaminti dîlele gloriose, în care Italianii și Francesii au luptat pe acesleși câmpii de bătălii, când fi de ai Italiei și-au vîrsat sângele lor în Franca și pentru onorea Franței. Generalul Pelloux răspunde, că reuniunile de vînători franceze au făcut mare onore vînătorilor italieni. Stégul franceșu va primi în hala vînătorilor un loc de onore ca semn învederat al concordiei frățesci, ce are să lege pe Francesii și Italianii. Strigăte grozave de „să trăescă Franca” răsuna peste tot locul.

Măsuri militare franceze la granița ostică.

După cum e informat din Paris dîrului „Pol. Corr.”, ministerul franceșu de război, în urma noiei întăriri a trupelor germane din Alsația-Lotaringia, făcute în timpul din urmă, și a urnirei lor către granița franceză, a găsit cu cale să ia contra-măsuri corăspundătoare. Anume au fost dirijate două regimente de infanterie din Meaubeuge și Perpignan, către Toul și au și sosit deja acolo; mai departe al 8-lea și al 23-lea regiment de artilerie au fost transferate la Nancy și Toul ca să egaleze în câțva diferința față cu corpul 16 de armată germană din Metz. În fine se dîce, că Montmery, Verdun și Longoy au să primescă garnisone mai tari, secțiunea Veuvre are să fi întărită cu câteva lucrări și golul dintre Meusa de mijloc și dintre Vogesi are să fi apărât mai bine. Necesitatea acestei măsuri se motivează și cu aceea, că sentimentele (posturile) cele mai extreme ale regimentelor germane au înaintat până

reu efectele egoismului, decă credem, că ea ne-ar pute ajuta a prețui întru nimic ceea ce trebuie să devină micirea lui, și rațiunea în care ar fi să aflăm atâtea expediente, este prea slabă în cazul acesta, pentru ca să ne pōtă convinge despre ceea ce dorim. Din contra ea ne înșelă mai adesea și în loc de a ne inspira dispreț pentru mōrte, servesc tocmai a ne desvli orōrea și înfricoșarea ei. Totu ce pōte face ea pentru noi este, a ne consilia de a ne lua ochii dela ea și a-i îndrepta spre alte obiecte. Cato și Brutus și-au ales pentru acesta mijloce fōrte strălucite. Un lacheu își făcū nu de mult plăcerea a juca pe șafod, unde avea să fi ucis prin rōtă. Așa produc resorturi diferite efecte egale. Este deci adevărat, că oricăt de considerabilă este diferența între suflete mari și ordinare, totuși s'au vîdut în mii de casuri aceia, ca și aceștia, primind mōrtea cu aceeași față; dēr totdeauna cu deosebirea, că la disprețul ce l'au arătat ōmenii mari față cu mōrtea, setea de gloriă li-o a îndepărtat din ochi, și că la omul ordinar a fost lipsa de discernament, care i-a împedat să cuprindă rēul în totă mărimea sa și li-a lăsat libertatea a-se cugeta la altceva.

la câțva kilometri de graniță, pe când trupele franceze sunt departe cale de una până la două dîle de graniță.

Procesul lui Panița.

Actul de acuzare spune mai departe următoarele: În 30 Ianuarie v. la mezul nopții Panița dimpreună cu Rizov s'a dus la Molov, după ce a ochemat și pe Kisimov, și a început să le spună, că starea Bulgariei este ne mai suportabilă și că decă prin conjurația lor nu se va ajuta nimic, Rusia va ocupa Bulgaria; mai departe, că întreaga armată din capitală, ca și din provincie, consimte cu el ca să ucidă pe Stambulov și pe principele, că totul este gata și că locotenentii Rizov și Stefanov vor lua parte la conjurația, ca conducătorii de oști. În fine Panița li-a recomandat, ca să ia și ei parte la conjurația, căci altmintrelea le va părē rēu în urmă. La acestea Kisimov și Molov au răspuns, că decă toți sunt gata, atunci și ei sunt, numai să le hotărăscă o dî anunită.

Actul de acuzare apoi dovedesce complicitatea soților săi și istorisece, că la 8 Ianuarie Panița i-a dîs capitanului Tatev următoarele: „Până când Principele, Stambulov, Mutkurov și Petrov nu vor fi puși sub picior, până atunci starea Bulgariei nu se va îmbunătăți; despre acesta sunt convins, și majoritatea tocmai așa judecă ca mine.” La 9 Ianuarie Nojarov s'a dus la Arnaudov, ēr Panița înțelegendū acesta s'a dus și el. Cu ocazia acesta el a dîs: Starea Bulgariei e rea; ea scie, că Rusia o va ocupa fără de amănare. Totu Bulgarul trebuie să o ajute la acestă lucrare, ca starea Bulgariei să se îmbunătătescă. Ea (Rusia), care în privința armatei este cea dintăiu, nu pōte suferi ca lucrurile să stea astfel, — e lipsă dēr de o lovitură de stat. Panița a dîs, că are la el două documente rusești, cari garantază starea și independența Bulgariei... Totu în aceeași dî Rizov a mers la Panița, care i-a descris situația tocmai așa, ca lui Nojarov, mai adăugendū, că să se lege prin jurământ, și promitendū i că l'ă va duce cu sine la Petersburg ca membru în deputațiunea, ce avea să cēră dela Țarul, guvern și principe. Rizov i-a jurat și de atunci mereu a lucrat cu Panița pentru reușita conjurației.

Actul de acuză apoi acuză pe Panița: 1) De crima de conjurație urdită în potrua vieții principelui și a miniștrilor săi; 2) De crima pentru legăturile intime și tractări lungi c'unu stat străin cu scopu ca prin mijloce neiertate să facă a reuși planurile acelu stat. Se citează apoi §§ de lege 2 și 5, cari vorbesc despre fapte condamnabile în contra persoanei principelui și §§ 49, 55 și 57 din legea penală turcască, cari dicteză pedepsă pentru astfel de fapte.

Panița s'a născut în 9 Martie 1857 în Tirnova și studiile și li-a făcut în academia militară rusescă. Ca membru în tribunalul militar avea un salariu anual de 11, 100 franci. La 1879 a intrat în serviciul armatei rusești, a luat parte la războiul ruso-romano-turc, în care s'a distins. La 1884 era secretarul tribunalului militar din Ruscuc și astfel a înaintat mai departe. El este căsătorit, are doi băieți și avere nemișcătoare.

SCRILE DILEI.

Recrutarea în comit. Solnoc-Doboca a dat rezultate nefavorabile. Abia deose procento din cei prezenți s'au găsit buni. Cu totul au fost înscriși din trei clase de etate 4622 obligați la serviciul militar, din aceștia au lipsit 364, s'au prezentat 4258, s'au recrutat în armată 350, la honveți 54, în rezerva de întregire a armatei 117, în a honvețimei 34 și pentru supraarbitrare au fost destinați 136.

Delegațiunile austro-ungare sunt convocate pe dîua de 4 Iunie n. în Pesta.

Marina austro-ungară și germană. Comandantul marinei austro-ungare admiralul br. Sterneck, la invitarea specială din partea împăratului german, se va duce la finele lui August la Kiel, unde trupe din armata germană și unu despartământ din flota germană vor face manevre combinate. În același timp va sosi în portul dela Kiel o escadră a marinei austro-ungare.

Promovat. D-lu Alexandru Mihalicu, adjunct de inginer mașinist, aplicat în atelierul de încălțit locomotivele din Solnoc, după cum ni-se scrie, fū înaintat la rangul și salariul de inginer totu în numitul atelier al căii ferate de stat.

Felicităm pe bravul tineru român și-i dorim și mai departe succese pe frumoasă carieră, ce și-a ales-o.

Lăcuste în mare număr s'au ivit în ținutul Macăului, precum se comunică din Seghedin. Autoritățile au luat măsuri d'a-le stîrpi.

Școala de cadeti pioneri din Hainburg; primesce la începutul anului școlar 1890/91 vr'o 50 de elevi în classa întâia, și câțva, câte locuri vacante vor fi, în classa a doua. Se cere etate de 15—18 ani în classa întâia, de 17—20 în classa a doua. Condițiunile de primire se cuprind într'o broșură, ce se pōte căpeta în librăria Seidl și fiu din Viena, I., Graben 13. Petițiile se adresează până la 8 (20) Iulie către comanda școlei.

Maialul tinerimii române din Clușiu se va da în 24 Maiu st. n. în grădina „Stadler.” Venitul curat este destinat pentru ajutorarea tinerilor universitari lipsiți de mijloce la înscriere și la depunerea esamenelor. Începutul precist la 7 ore sēra. În numele comitetului arangiator: Al. Andrassi, președinte, A. Olteanu, secretar, P. Marin, casar. Prețul intrării: de persoană 1 fl., în familie de persoană 80 cr. Ofertele maritimose se primesc cu mulțămă și se vor chita publice.

S'a găsit o broșă de aur pe promenade de jos și se pōte lua dela căpitania poliției locale; de asemenea se pōte dela administrația dîrului „Kronst. Ztg.” o batistă de mătase pentru dame și o legătură de mătase.

Informațiuni polițienesci. Szabo Rebi, care se află în serviciu la măestrul cismar Peter Mihaly, a furat inginerului Török, care locuesce la stăpănu-sēu, 10 fl. din portofoliu, ce se afla pe masă. Făptuirea a mărturisit fapta și a fost dată pe mână judecătorei de cercu.

Nu rideți!

I

Vai și amar de grădina în care a apucat să fi și stăpănu și grădinaru țapul, căci el rōde mugurul și cu cornele lui rupe și cele mai nevinovate floricele, sdrobesc și calcă în picioare totu ce i ese înainte.

Ētă impresia ce ni-a făcut o primul articol „Névmagyarosítás” (maghiarisare de nume), dela 13 Maiu din clușianul „Erdelyi Hiradó”, subscris (y) și pe care l'ă punem înaintea ochilor cetitorilor noștri în fidelă traducere romănescă drept o simptomă aparițiune a dîristice maghiare. După „Nemzet” — „Kolozsvár”, după „Kolozsvár” — „Erdelyi Hiradó” se ivesce c'o nouă idee (?), veđi Dōmne ca să nu rămână îndărătul jupăneselor celorlalte. Ētă articolul:

Ținta mișcării naționale e consolidarea Ungariei. De-o jumătate de vece ține nisuița întemeierii unui stat și a unei națiuni pe pământul acesta, unde catastrofa dela Mohaci a sdrobit stă-

tul, ēr devastarea turcască și cucerirea germană a pustiit via maghiară și a strimtorat'o. O constituire a altui stat pōte închipui; istoria, dreptul, societatea, preponderanța elementului maghiar și situațiunea lui centrală în câmpiile Dunărei și ale Tisei, unitatea geografică a țerei și starea împrăștiată a celorlalte elemente conlocuitoare, cari sunt aședate mai ales pe la marginile țerei, și împrējurarea, că statele naționale ale acestora zac dincolo peste hotarele monarohiei, toate arată, că singur maghiarismul este acelu element, care e chemat a forma și a susține aici o țēră. Ungaria pōte fi stat liber, ba! altceva nicl nu pōte fi, fiindcă numai libertatea are destulă putere de contopire și de consolidare, pentru ca cetățenii de limbi streine să încapă unul lângă altul și în instituțiile comune să se simță ca acasă și să-și iubescă patria: dēr Ungaria nu pōte fi unu stat federativ, ci unitar, fiindcă diferitele naționalități locuesc amestecate, ele nu se pōtă împărți în teritorii deosebite, n'au societate deosebită și după drept egal trăesc împreună cu Maghiarii. Statul este maghiar și toți locuitorii cetățeni născuți aici formeză o națiune politică și se pōtă privi de Maghiari. Patria este comună și patriotismul înca este comun.

Multe mii și milioane de cetățeni sunt în Ungaria, cari nu-și trag originea dela părinți maghiari și nu vorbesc, sēu și decă vorbesc numai rup limba maghiară și totuși simt unguresce și Maghiari se mărturisesc (?) cu totu dreptul. Pe nime nu-l pōt despoia de naționalitatea sa; asta nicl n'o facem, căci deși limba statului e cea maghiară, totuși: biserica, școala, comuna, ba adese-or chiar și municipiul folosesc altă limbă, nu cea maghiară.

Dēr întărirea și sporirea maghiarismului este o tendență politică îndreptată, conservativă și necesară, pentru-că cu cât este limba și naționalitatea maghiară în mai mare preponderanță, cu atăt mai tare este și statul maghiar și existența lui, și legăturile lui interne și externe sunt cu atăt mai sigure. Elementul maghiar este elementul care constituie statul, al lui e capitalul politic, cultura lui e motorul ce conduce progresul; fără de el întreg edificiul s'ar dērma. De aceea a fost, că toți dușmanii țerei au lucrat pentru sdrobirea și împușinarea maghiarismului, din contra dela Szechenyi încependū toate nisuițele patrioților au ținut într'acolo: să apere maghiarismul în contra atacurilor externe, ēr acasă să-l desvōlte și să-l sporēscă.

Un ram nu puțin însemnat al sporirei — e maghiarisarea de nume!... Acesta este caracterul estern al maghiarismului, dēr și mai mult, este ceea ce asigură națiunii maghiare credința nepoților... Decă Hurban s'ar fi numit Fejes și Iancu s'ar fi numit Székely, abia credem să fi prins arma în mână în contra patriei maghiare punându-se în serviciul reacțiunii vieneze. Germanisatorii estă mai ales din acei cetățeni, căroră li-s'auspus în școlă, că pentru-că numele lor este german, ei încă se țin de marea națiune germană și au parte la gloria învingerei dela Sedan, sēu la poesia lui Schiller. Din astfel de ōmeni se aleg cavalerii culturai, desprețitorii și hulitorii națiunii maghiare. Decă însă părinții cinstiți și-arsuși nume maghiare, copiilor lor nicl că li-ar trece prin minte să ducă civilizația germană în orientu între „barbarii” Maghiari.

Nicl Jidovii n'ar fi toți Nemți dela Pojun până la Tergul-Murșului, nicl negoțul n'ar fi german, decă numele lor de familie s'ar fi maghiarisat deja la 1848; dēr ei nicl n'ar fi așa de cosmopoliti, ci ar avē și ei o patriă, Ungaria.

Maghiarisarea numelor așa dēr este o cestiune însemnată. Celu ce și lapedă

numele și și-l schimbă în ungurese, face o faptă patriotică. Nu-i pară nimărui acesta o jertfă, nu țină lucrul acesta de odios, nu fiă leneș, nu ocolăscă această ostenelă; cu noul și frumos sunătorul nume maghiar se va obișnui și ori-ce cunoscut al său. Puțin timp trebuie spre acesta și după experiență numele cel nou îi va plăce pe de o sută de ori mai bine, cum i-a plăcut cel vechiu. Dacă în Ungaria sunt 3 milioane de familii și dintre aceste 2 milioane sunt străine, se credeți, că prin maghiarizarea câtorva mii de nume pe an s'ar schimba esențialul culorea societății.

Dér noué ne trebuie maghiarisări de nime în massă. . . Maghiarizarea singuraticilor nu poate contrabalansa nici chiar imigrarea germană, pentru-că în fi-care an se aşedă în Ungaria sute de neguțători, măestri și ofițeri veniți din Austria.

Până acum a împiedecată maghiarizarea taxa mare a timbrului, astăzi numai e acesta; pe rugare nu trebuie decât numai 50 cr. și acluderea matriculei de botez, ce de comună o are fi-care la îndemână și pe calea autorităților respective lucrul se poate isprăvi în câteva zile.

Urmază deci, ca să facem tot posibilul, ca Nemții și Jidani să și maghiarizeze numele — căci ei ne ies înaintea până la calea jumătate și ar fi cea mai mare bătădă, din parte-ne decât i-am respinge.

Sinodul eparchial aradanu.

(Fine.)

De jurisdicțiunea Consistoriului gr. or. din Oradea-mare se țin: 6 protopresviterate cu 243 parochii matre și 116 filie. Dintre parochii 26 nu și potă oăpeta preotul din lipsa de dotațiune. La finea anului 1889 au fost aplicați pe teritoriul acestui consistoriu 219 preoți, dintre cari 186 sunt parochi, 24 administratori parochiali, ér 9 capelan. Au răsosatori în decursul anului 3 preoți, s'au hironotit 3 clerici abs. Numărul sufletelor a fost la finea anului 169,612; s'au născut în acest an 9970, au murit 7604, prin urmare populațiunea a crescut cu 2366 suflete. S'au cununat 1243 părech. Dela biserica gr. or. au trecut la alte biserici 36, ér dela alte biserici la cea gr. or. 32. Concubinatele sunt în număr de 2255.

Administrarea fondurilor și fundațiilor diocesane, din partea ambelor Consistorii, s'a găsit în ordine.

Urmă interpelarea făcută de d-lu P. Rotariu în ședința a VI-a dela 12 (24) Aprilu:

„Considerându, că prin diarele de tôte limbile din patriă s'a vestit în lume, că în cercul Răcoșului (comitatul Timiș), fibirul ar fi luat măsură energice în contra corurilor noastre de plugari, pe unele disolvându-le, ér pentru disolvarea altora făcându același d. fibir propuner la superioritățile sale spre asemenea scop; considerându, că drept motiv la această procedere a lăudatului d. fibir se invocă „uneltiri naționalistice“, „conventicele antipatriotice“ etc. etc.; considerându, că totu același d-nu fibir prin hotărîre oficiosă în tôte forma a aplicat chiar și lăcat pe scola rom. confesională din Ianova: întreb pe onor. nostru consistoriu, resp. pe I. P. S. Sa d-lu episcop, ca președintele aceluia: 1) Are Ilustritatea Sa cunoscință oficiosă despre acestea în general, ér în special despre punerea lăcatului pe scola din Ianova, séu ba? 2) Afă Ilustritatea Sa, resp. Ven. Consistoriu, a fi violată demnitătea, resp. autonomia noastră prin întervenirea numelui d-nu fibir sau punerea lăcatului pe scola noastră d'adrechtul și fără încunoscințarea autorităților noastre bisericesc scolare, ori ba? 3) Are onor. nostru consistoriu resp. Ilustr. Sa d-lu președinte de cu-

getu a protesta la locurile competente în contra acestei violări, și peste tot a protesta contra calumniării, ce s'a făcut asupra corurilor noastre de plugari?“

La această interpelațiune, după cum spune „Luminătorul“, Prea S. Sa a răspuns, că are cunoscință și arătări oficiose despre cele întemplate cu scola noastră din Ianova; Consistoriu a ordonat deja investigațiune spre a se lămurii treba. Până acum nu se scie, decât faptul fibirului va fi justificabil séu violare a dreptului autonomiei; în casul din urmă, nesmintit va face pașii necesari la autoritățile mai înalte.

Sinodul luă răspunsul la cunoscință.

Cu privire la rugarea comitetului parochial din Cetatea Brașovului de a se întreprinde o colectă în diecesă pentru ajutorarea numitei comune bisericesc la dădirea unei biserici, — sinodul autorisază pe ambele Consistorie a esorie colecte în diecesă și rezultatul a-lu trimite petenților.

Sinodul autorisă pe consistoriul din Arad, ca amăsurat concludului din anul trecut, să încerce din nou a cumpăra unu domeniu pe séma diecesei, pe lângă ulterioara aprobare a sinodului.

La cererea consistoriului din Arad, de a se autorisa, ca să întreprindă pașii de lipsă spre a se înființa o scola mediu confesională în vre-o comună mai mare din eparchia, Sinodul autorisă Consistoriul a face încercări în astă direcție și despre rezultat să raporteze proximalui Sinod eparchial.

Școle în cele 307 comune de pe teritoriul Oradei-mar sunt 246 cu 204 învățatori; în 28 de școle funcționează preoții ca învățatori; ér în 14 școle posturile de învățatori nu s'au putut ocupa din lipsa de concurență. Școle de repetițiune sunt 76, de grădinarie 45, de gimnastică 43. În decursul anului școlar frecuența școlară a ajuns cifra de 49%. Elevii, cari au cercetat școlele de stat, au fost instruiți în religie prin catecheții instituți de Consistoriu.

Pe teritoriul Consistoriului din Arad sunt 397 școle, mai multe cu 8 ca în anul trecut. Numărul copiilor obligați la scola cotidiană a fost de 37 239; dintre aceștia la examene au participat 14,546. La școle de repetițiune au fost 14,469, dintre cari la examene au participat numai 484.

În institutul preparandial se afă 127 elevi.

La propunerea comisiei școlare, Sinodul avisază pe Consistoriu din Arad, ca să stăruie a se înființa o scola de fete, împreună cu unu pedagogiu.

Senatul școlar din Arad presentă Sinodului următoarele cinci regulamente nou: unul privitor la introducerea, respective regularea „Reunilor și conferențelor învățatoresc.“ Altul pentru introducerea „visitatorilor de școle“ (menit a îmbunătăți frecuența școlară). Alu 3-lea regulament se referă la „înființarea de bibliotecă populare.“ Alu 4-lea la „înființarea de casse școlare de păstrare“. Alu 5-lea este „Regulament pentru corurile vocale din diecesa Aradului.“

Tôte aceste regulamente au fost primite din partea Sinodului și concrete Consistoriilor spre a-le pune în aplicare în modu provisoriu.

Cu privire la raportul Consistoriului despre pomicultură și mătăsarit, Sinodul luă act despre frumosul aranjament alu grădinei seminariale și avisă Consistoriul a îngrijii de unu teritoriu mai mare spre acestu scop.

Cu privire la îmbunătățirea salariilor profesorilor dela institutul pedagogico-teologic, Sinodul susține concludul séu din anul trecut privitor la introducerea quinquenaliilor și totodată avisază Consistoriul a susține Sinodului unu proiect de regulament, prin care să se normeze

dreptul la pensiune alu profesorilor dela acestu institut.

Sinodul stabilește speșele deputaților sinodali în diurne și viatec, anume pentru deputații de pe teritoriul Consistoriului din Arad în sumă de 992 fl., ér pentru cei de pe teritoriul Oradei-mar în sumă de 459 florini; la olaltă 1451 fl.

Terminându Sinodul agende, P. S. S. Episcopul, care presidă la tôte cele 9 ședințe, închise Sinodul prin o cuvântare bine potrivită, căreia în numele deputaților sinodali răspunde d-lu Paulu Rotariu.

Conferința învățatorescă

în Ocna Deșului, tractul Căscăului.

Din nordul Transilvaniei, Maiu 1890.

Stim. D-le Redactor! În 20 Aprilie n. c. s'a ținut adunarea tractuală a învățătorilor români gr. cat. din tractul Căscăului, în Ocna Deșului, unde s'a ținut totodată și sinodul preoțesc din acestu tract.

La biserica din „Dileru“ am luat cu toții parte la s. liturgiă slujită de M. On. D. Protopopu Ioan Velle și de d-nii preoți Petru Cherebeți din Căscău, Nicolau Popu din Coplean-Selisca și Mateiu Popu, parochul capelan din locu. Cântările la s. liturgiă au fost destul de bine conduse prin d-lu învățator și câți-va cântăreți din locu. D-lu preot Petru Cherebeți a predicat „despre necredință“, care predică i-s'a dat ca temă în sinodul din anul trecut, ținut în Selisca. După s. liturgiă preoții au mers cu toții la prânzu la d-lu Mateiu Popu, ér învățatorii au fost invitați de învățatorul Teodoru Tamas la ospitala sa casă, unde fură provăduți cu cele de lipsă după cuvenință.

După prânzu s'au adunat atătu d-nii preoți și învățatori, cât și mulțime de popor în scola română, unde după ce câți-va învățatori au cântat „Impérate cerescu“, M. On. D. protopopu I. Velle prin o vorbire potrivită declară ședința de deschisă.

După alegerea de notaru sinodal fū provocat d-lu Ales. Hossu să și cetescă disertatiunea „despre stăpîrea concubinelor la poporul român.“

După ce d-nii preoți și-au terminat ședința s'a început conferința învățătorilor érăși prin o vorbire adevărată părintescă, rostită de d-lu președinte, care în terminu călduros provocă atătu pe preoți, cât și pe învățatori, ca în unire să conlucre la înaintarea în cultură a națiunii noastre, celei bătute de multe vânturi vitrege. D-lu președinte provocă apoi pe membrii presentă a și alege notaru ad hoc. S'a și ales cu unanimitate d-lu Laurențiu Aur. Micheșu, inv. în Deșiu.

Nu s'au presentat dintre membri d-lu Ignat Lariu din Dealul mare-Droghia, care, precum am vedut mai de multe ori, se feresce de lumină, și Vasiliu Oniga din Măgură. Ér ceilalți membri toți au fost present.

D-lu președinte provocă pe d-lu Georgiu Hatosu din Căscău să și cetescă observările făcute pe la examenele tractuale din anul trecut. Cu privire la aceste observări eu dicit, că d-lu referent este de totului totu prea pesimist. Eu nu cred să fi în o stare așa de deplorabilă învățatorii acestui tract, precum fi descrie d-lui, ba mi-se pare, că mai e și foarte parțial. Dealmintrelea conspectul d-sale speru că-lu vom vedé publicat în „Gaz. Trans.“

După acestea d-lu Augustinu Popu și ceti disertatiunea „despre industria de casă la poporul român.“ Acestă disertatiune, foarte instructivă, a fost lucrată cu diligență de tinerul învățator. Se vede, că s'a silit multu, ca disertatiunea sa să fi bine înțelesă de popor, ceea ce i-a și succesu, căci tuturor celor present, dér mai cu semă femeilor li-a plăcutu foarte multu.

La cererea învățatorului George Hatosu, s'a decis, ca adunarea viitoare

să se țină în Căsoșu deodată cu sinodul preoțesc. Disertante va fi Teodoru Tamasu, inv. în Ocna, ér ca referente pentru esamenele tractuale din anul acesta s'a ales Augustinu Popu.

În fine M. On. D. protopopu, căruia îi zace la inimă soștea națiunii sale, îndemna pe învățatori, ca din rășputer să lucre și să și implinescă chiamarea lor cea sântă, căci voru avé odată să își dea semă nu numai înaintea omenilor, oi și înaintea lui Dumnezeu.

Totu odată făcu atenți pe învățatori, ca să se silescă a dobândi premiul de 20 fl., destinat de d-sa pe séma acelu învățator, care va arăta mai multu prunc, cari sciu scie și ceti românesce.

După ce s'a cântat „Întru multu ani“ și după ce M. On. D. protopopu, acompianat de preoții și învățatorii present, mai cântă „Luminază-te noue Ierusalime“, ședința se închise.

Comuna mare Ocna Deșului, în care s'a ținut conferința de mai sus, este cale de unu pătratu de oră de Deșu. Locuitorii doué părți sunt Români gr. cat., ér a treia parte sunt Unguri, calvin și catolic. Români au doi preoți: pe d-lu Anatoliu Ciupe, omu foarte înaintat în etate, și pe d-lu cooperaturu Mateiu Popu, care e însărcinat și cu directoratul școlei confesionale și care, fiindu omu tineru și zelosu, pôte să facă multu pentru scola română confesională. Primăria comunală încă se compune din mai multu bărbați români harnici, cari se îngrijesc de înaintarea școlei confesionale române. Poporul din Ocna asemenea e bravu. Elu ține multu la „nemeșug“, fiindu multu nemeș. Multu se ocupă în ocna cu tăiatul de sare și au leafă bună. Omenii toți sunt în stare bună.

Fiind-că în Ocna și acum mai țin la „nemeșug“, au și agrându-se unu pe altul cu „jupâne Janos“ „jupâne Gergely“ etc., dér ori cum s'ar agrăi, ei sunt Români curați și nu prea simpatizează cu conlocuitorii lor. Multu au avere mărișoră, dér nu sunt superbi. Nu sunt bună-ora ca nemeșii din Teocur, o comună nu departe de Deșu, unde toți sunt „domnișori“ și „domnișore“, dér desu de dimineță veți pe „domnișorul“ Pista, Peti etc. mergendu, o „ciorecii de angliă, petece pe ei o miă“, la pădure după o sarină de lemne, ér până atunci, „domnișora“ Marika merge la rșniță cu o cupă de grăunțe de căpătat. Aceștia sunt nemeșii Unguri, — sărăciă luciă.

M...ș.

Literatură.

La subscribul se afă:

1) Istoria revelațiunii divine tom. I. cu prețu redus de 2 fl. exemplarul. 2) Istoria revelațiunii divine tom. II. cu 2 fl. exemplarul. 3) Predice populare pe tôte duminicile anului, tom. I și II, cu 2 fl. exemplarul. 4) Predice populare pe tôte sârbătorile cu 1 fl. esempl. 5) Predice ocașionale pentru diverse ocașuni, cu 1 fl. exemplarul.

Doritorii de a avé aceste opuri să binevoiescă a se adresa la subscribul în Blășiu trimițendu 1 fl. 5 cr. pentru câte-unu esemplar din predice, ér din istoria revelațiunii divine câte 2 fl. 5 cr., în care prețu li-se va trimite opul francat.

Blășiu, în 11 Maiu 1890.

Gavrilu Popu,
canonicu metr.

DIVERSE.

Anniversarea născerii lui Shakespeare.

La 24 Aprilie n. Stratford-on-Avon era împodobit sârbătoresc o ocașunea aniversării a 326-ea a născerii marelui scriitor literat englesu Shakespeare. Casa în care a fost născut poetul, precum și casa în care a locuit în urmă, erau împodobite cu multe stéguri. În teatrul Memorial s'au representat dramele „Doi gentleman din Verona“ și „Regele Ionu“ pentru antea ora cu decorațiuni pompoșe.

Editor și Redactor responsabilu:
Dr. Aurel Mureșanu.

Cursul pieței Brașov

Table with exchange rates for various currencies like Banenote românești, Argint românesc, Napoleon-d'or, Lire turcesc, Imperial, Galbini, Seris. fonc., Ruble rusești, Mărci germane, Discontul.

Cursul la bursa de Viena

Table with stock market rates for Renta de aur, Renta de hârtie, Imprumutul căilor ferate, Amortisarea datoriei.

Table with various financial rates including Amortisarea datoriei căilor ferate, Bonuri rurale ungare, Despăgubirea pentru dijma de vin, Imprumutul cu premiul unguresc, Losurile pentru regularea Tisei și Seghedinului, Renta de hârtie austriacă, Renta de aur austriacă, Losuri din 1860, Acțiunile băncii austro-ungare, Acțiunile băncii de credit ungar, Acțiunile băncii de credit austr., Galbeni împărătești, Napoleon-d'or, Mărci 100 imp. germane, Londra 10 Livres sterlinge.

Avisul d-lor abonați!

Rugăm pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunii să binevoiască a scrie pe cuponul mandatului postal și numerii de pe fâșia sub care au primit diarul nostru până acuma.

Domnii, ce se abonează din nou, să binevoiască a scrie adresa lămurită și să arate și posta ultimă.

Totodată facem cunoscut tuturor D-lor abonați, că mai avem din anii trecuți numerii pentru complectarea colecțiunilor „Gazetei”, precum și câteva întregi colecțiuni, pentru cari se pot adresa la subsemnata Administrațiune în casă de trebuință.

Administraț. „Gaz. Trans.”

ABONAMENTE la „GAZETA TRANSILVANIEI”

Prețul abonamentului este:

Pentru Austro-Ungaria:

Table with subscription rates for Austro-Ungaria: Pe trei luni (3 fl.), Pe șase luni (6 fl.), Pe un an (12 fl.).

Pentru România și străinătate:

Table with subscription rates for Romania and abroad: Pe trei luni (10 fr.), Pe șase luni (20 fr.), Pe un an (40 fr.).

Abonamente la numerele cu data de Duminică.

Pentru Austro-Ungaria:

Table with subscription rates for Austro-Ungaria: Pe an (2 fl.), Pe șase luni (1 fl.), Pe trei luni (50 cr.).

Pentru România și străinătate:

Table with subscription rates for Romania and abroad: Pe an (8 franci), Pe șase luni (4 franci), Pe trei luni (2 franci).

Abonamentele se fac mai ușor și mai repede prin mandate postale.

Domnii, cari se vor abona din nou, să binevoiască a scrie adresa lămurită și a arăta și posta ultimă.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.”

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilă din 1 Octomvrie 1889.

Large table with train schedules for various routes: Budapesta-Predeal, Predeal-Budapesta, B.-Pesta-Arad-Telus, Telus-Arad-B.-Pesta, Copșa-mică-Sibiu, Sibiu-Copșa-mică, Cucerdea-Oșorheiu, Reghinul săsesc, Reghinul săsesc-Oșorheiu-Cucerdea, Oșorheiu-Cucerdea, Arad-Timișoara, Timișoara-Arad, Ghiriș-Turda, Turda-Ghiriș, Sighișoara-Odorheiu, Odorheiu-Sighișoara, Murăș-Ludoș-Bistrița, Bistrița-Murăș-Ludoș, Unied-Simeria (Piski).

Notă: Numerii încaștrați cu linii grose însemnă orele de noapte.